СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 42. Джерзі Сити, Н. Дж., четвер, 4-го березня 1943. No. 42. Jersey City, N. J., Thursday, March 4, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

НАКС ЗАПОВІДАЄ ЦІЛКОВИТЕ ЗНИЩЕННЯ ЯПОНСЬКОЇ ФЛЬОТИ

ВАШИНГТОН. — Заки ця війна скінчиться, заявив секретар маринарки Накс сенатському комітетови і журналістам, японська фльота буде до тла знищена. І правдоподібно, казав Накс, Японія вже ніколи не матиме другої фльоти, бо показала себе такою, що не заслуговує на те, щоби мати фльоту.

АРНОЛД ЗА БОМБАРДОВАННЯ ЯПОНІЇ.

НЮ ЙОРК. — Підчас зібрання в Медисон Гарден, на якому витано мадам Чянг Кай-шек, ген. Г. Г. Арнолд, начальний командант повітряних американських сил, заявив, що Японія буде знищена на своїй власній землі бомбардованням фабрик, залізничих центрів, пристаней і т. п., і то бомбардованням, що буде продовжатись днями і ночами без перерви, поки ворог не буде цілковито розторощений і знищений на його власній території.

КИТАЙ, ПО ШІСТЬОХ РОКАХ БОРОТЬБИ, БУДЕ ДАЛІ БОРОТИСЬ...

НЮ ЙОРК. — Повище заневнення зложила мадам Чянг Кай-шек підчас величавої про-китайської маніфестації, що відбулась в Медисон Гарден у вівторок вечером в присутности яких 17,000 осіб, девять губернаторів і многих визначних особистостей. Маніфестація була влаштована комітетом з 270 визначних осіб, з Джаном Д. Ракефелером як головою. Ціллю маніфестації було заявити те, що сказав у привіті Томас Е. Дюі, нюйорський губернатор, що цілий край є за Китаєм та подивляє його геройську боротьбу. Центральною фігурою цеї маніфестації була мадам Чянг Кай-шек, що виголосила знову ще одну знаменитту промову, яка ще більше збільшила повагу для цеї жінки, про яку заявив Вендел Вилкі, що вона є найбільше люблено особою в цілім Китаю, „ангелом пімсти" свого народу, який піддержує бойову силу нації.

В обороні гідности людини.

Хоч мадам Чянг Кай-шек не визивала агресорів по імені, але всі, що її чули, відчували про кого й про що вона говорить, коли з притиском зазначала, що ніколи в світі не сміє вже бути людська гідність так принижена, як це тепер діється, чи коли говорила про тиранію і визиск.

Проти кличів, що приманюють.

Мадам Чянг Кай-шек звернула ще одну увагу на небезпеку, яка повстає через вживання ріжних гарно звучних фраз, що приманюють тих, що їм прислухуються без застанови. Люди, казала вона, замісць працювати для здійснення певних ідеалів заступають ось таку працю фразами. І таких фраз тепер повно в світі, казала пані Чянг Кай-шек. Ідеалами, що повинні в світі запанувати є, на думку пані Чянг Кайшек, загальна справедливість і загальна свобода, себто те, за що кривавиться Китай уже шість років.

В КАНАДІ БУДУТЬ ПЛАТИТИ ПОДАТОК ВІДРАЗУ З ПЛАТНЕЮ.

ОТАВА. — Канадійський міністер фінансів заявив в парляменті, що доходовий особистий податок буде стяганий відразу при виплаті заробітних платень чи пенсій. Теж заявив, що половина особистого доходу за 1942 рік буде звільнена від податку.

ЗА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІЙСЬКА ФАРМЕРСЬКИХ РОБІТНИКІВ.

ВАШИНГТОН. — Сенатський Комітет для Військових Справ заявився більшістю голосів за законопроект Банкгеда, що є за звільнення від військової служби тих осіб на фармах, що потрібні для фармерських робіт. Проти цього є далі департамент війни, бо каже, що це дасть многим притоку до ухилу від військової служби.

ПРОТИ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДВИШКИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТНІ.

ВАШИНГТОН. — Рада Военної Праці видала дуже знамение рішення в справі підвишки заробітної платні робітникам фабрики Бовінг, що виробляє літаки. Отже Рада зголосилась на підвишку 4.5 центів на годину для 30,000 робітників згаданої фабрики, а зате відмовилась затвердити загальну підвишку для 220,000 таких самих робітників восьми фабрик в полудневій Каліфорнії, що теж цього домагались. Рада підвищила платню тільки якій половині тих робітників по 7 центів на годину, щоби тим робом вирівнати „нерівности". Таким зарядженням піднесено назагал платню згаданим робітникам в Каліфорнії на 3.5%. Ось ті зарядження стрінулись з гострою критикою з боку робітництва, бо виявляється, що самі компанії пропонували більшу підвишку від тої, яку признала Рада Военної Продукції, яка знову керується у тих справах тим, щоби підвишками не спричинювати інфляції. З робітничих кол кажуть, що Рада властиво „заморожує" заробітні платні, а не їх „усталює".

Гітлер Готов Бомбардувати Американські Міста, Каже Лендис

ВАШИНГТОН. — Директор Цивільної Оборони, Джеймс М. Лендис, остерігає американців, що Адольф Гітлер готов рішитись на те, щоби бомбардувати американські міста, бо бажає „показати своїм людям образки горіючих американських міст". Нагадуючи берлінські радієві погрози, що Вашингтон, Ню Йорк та Бостон не є забезпечені перед летунськими налетами, Лендис твердить, щоби не давати себе вводити в блуд і думати, що тільки згадані три міста є загрожені, бо Гітлер готов вдарити там, де на його думку такий удар буде найбільшою несподіванкою.

Ось та заява Лендиса має на цілі скріпити увагу добровольців, що займаються справою охорони населення перед бомбардуванням, щоби далі відбувати постійно вправи, як гасити вогні, чи нести інший поратунок тим, що падалиб жертвою ворожих налетів.

НАШІ СУБМАРИНИ ЗАТОПИЛИ ПЯТЬ ЯПОНСЬКИХ КОРАБЛІВ

ВАШИНГТОН. — Департамент маринарки подає, що американські субмарини, що слідкують на Пацифіку за японськими кораблями, затопили останніми днями пять японських транспортових кораблів, а ушкодили два.

ПАЙКУВАННЯ МЯСА І ТОВЩІВ З ДНЕМ 1. КВІТНЯ

ВАШИНГТОН. — З днем 1. квітня будемо вживати червоні купони, що їх маємо у Военній Книжці Пайкування ч. 2. Тижнево зможемо вибрати на особу один і три четверти фунта мяса, або сира, що вважається такою поживою, що заступає мясо. Пайкування, про яке мова, відноситься до мясив, сира, масла і товщів та олив, що їх вживаємо при варенню. Сир, як подає Бюро Адміністратора Цін, буде рахований за мясо. Теж сказано, що деякі частини мяса буде можна дістати за менше число точок (пойнтів) ніж, наприклад, колиб хотілося дістати „стейк".

ФІРЕК ГОТОВ ВИЙТИ НА ВОЛЮ

ВАШИНГТОН. — Адвокати Джорджа Силвестра Фірека, що є в тюрмі, куди попав наслідком присуду, що як націстівський агент не зголошував усіх своїх чинностей до департаменту стейту, намагаються дістати від департаменту справедливости зарядження на звільнення Фірека з тюрми. Це на тій підставі, що Найвищий Суд у Вашингтоні зніс присуд на Фірека, закидуючи судді, що він виявив себе „дуже упередженим". А це тому, що суддя вияснив суддям присяжним, щоби вони памятали, коли вādавати мутъ присуд, що ми є в війні з Німеччиною. Найвищий Суд зазначив, що не можна в такий спосіб вплинати на суддів, що мають вирішувати провину.

Французький Сенатор Домагається Негайної Інвазії Европи

ЛОНДОН. — Андре Мароселі, французький сенатор і полковник французької повітряної сили в резерві, що перекрався з рідного краю до Англії, аби пристати до військ генерала Де Голя, заявив у розмові з газетярами, що алянти повинні почати якнайскорше інвазію Европи, бо Франція вже тепер готова для такої кампанії.

Він говорив, що дещо пізніше інвазія не була би добра, бо німці заберуть з Франції багато молодих людей на роботи до Німеччини. Якби цій молоді дати тепер риштунок, вони певно пристали би до аліянтської інвазійної сили. До того німецькі окупаційні війська находяться тепер у панічному настрої під впливом сподівань близькости такої інвазії.

Сенатор казав, що депортація французьких робітників до Німеччини останніми часами сильно зросла, а уряд у Віші помагає німцям полювати на фабричних робітників. З одної Марселі вивезено в цей спосіб 20,000 робітників.

НАЦІСТИЧНІ ІНТРИҐИ НА БАЛКАНІ

ЛОНДОН. — Аби не дати Болгарії наблизитися да Аліянтів, націсти удержують болгарський уряд і народ у стані постійного напруження пропагандою про наміри Туреччини напасти на Болгарію.

Німеччина дала Болгарії певне число літаків, але не хоче дати значнішого числа, поки Болгарія не приступить до німецької кампанії проти Росії. Німеччина теж інтригує між югославським і болгарським урядом, так, що відносини між ними вічно напружені. Так само напружені відносини Болгарії до Італії.

Не маючи від Болгарії більшої військової користи, Німеччина визискує її маєтково, забираючи велику масу її рільних продуктів. Німці забирають до Німеччини болгарський тютюн, яйця, товщі, олії, сою, шкіри, вовну, овочі, вина, алькоголь і мінерали. Німецькі війська, розкватировані в Болгарії, живуть на болгарський кошт, плодами болгарської землі й праці.

ПІСЛЯ РЕЙДУ:—Скориставши з хмар, націстичні літаки доконали рейду на полудневу Англію. На світлині місто, розбите підчас рейду. З румовищ домів добувають дитячі візочки.

ВАЖКИЙ РЕЙД НА ЦЕНТР БЕРЛІНА

ЛОНДОН. — Британські летуни закидали в понеділок вночі бомбами центральну частину німецької столиці Берліна. Був це за заявою британського уряду найбільший рейд на Берлін цеї цілої війни.

Бомбовики налетіли на Берлін роєм з кількасот рейдерів і скинули справжній дощ бомб по 4 і 2 тони. Рейд тривав пів години й оставив цілу середню частину міста в одній масі пожару. Британське міністерство повітря каже, що рейд добився „добрих результатів". Стовп диму й заграву пожару можна було бачити з літаків, коли вони були над Бременом, 100 миль від Берліна, і над Гановером, 150 миль від Берліна. Цей рейд був сильніший від найсильнішого рейду німців на Лондон: у тому рейді німці скинули 450 тон бомб, у цьому британції два рази стільки.

У Лондоні чути було донесення німецького радія про цей рейд. Донесення говорило, що в рейді згинуло 191 особа, а 268 були важко ранені. Радіо признавало поважну шкоду. Рівночасно радіо повторило загрозу відплати словами: „Британці й американці не хотіли слухати доброї поради. Вони колись зберуть те, що посіяли".

До Берна в Швайцарії прийшли з Німеччини вісти, що в цьому рейді знищено поважно центральну частину Берліна, що має найважніші урядові будинки. Знищена католицька катедра св. Ядвиґи. Ушкоджені теж будинки американської й британської амбасади.

Як кажуть вісти з Німеччини, які дійшли до Стокгольму, пожари від британського рейду були ще не погашені в 24 години після рейду. За одним рапортом, велика частина населення міста не має даху над головами. Цілі блоки будинків просто розбито на порох.

Капітан Гаролд Балфур, парляментарний підсекретар війни, заявив, що цей рейд це пригравка до аліянтської інвазії Европи.

АМЕРИКАНЦІ ДАЛІ НАСТУПАЮТЬ У ЦЕНТРАЛЬНІМ ТУНІСІ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Американські війська ввійшли до Сбеітлі, з котрої їх вибили німці 14 днів тому. Вони теж посунулися вже на три милі по дорозі, що йде долиною до провалу Фаїду, 33 милі далі.

Підчас коли американці наступають так у центральнім Тунісі, британські війська здержують далі наступ ворога в північнім Тунісі, коло Беджі й Тукабера та роблять протинаступи на Ел Аруса. Аліянтські летуни бомбардували ворожі позиції в Бізерті й Матері.

ЧЕРВОНА АРМІЯ НАСТУПАЄ НА ТРЬОХ ФРОНТАХ.

ЛОНДОН. — Червона армія, що за останні три місяці посунулася наперед на 400 миль, далі наступала на трьох головних фронтах на південь від Москви, хоча в багатьох околицях уже почалася весняна відлига, а німці кинули в бої нові скріплення, прислані поспішно з Голяндії.

Комунікати червоної армії говорять про продовжування успішної офензиви коло Курська, Харкова, в Донецькому басені й під Кавказом. Комунікат мовчить про офензиву на півночі під командою Тимошенка, але вісти іншими дорогами приписують червоній армії найбільші поступи якраз у тій частині.

Ралф Паркер, кореспондент „Ню Йорк Таймсу" каже, що Тимошенко має одно з найтрудніших завдань кампанії.

ВІДСИЛАЮТЬ ІТАЛІЙСЬКУ АРМІЮ З РОСІЇ.

БЕРН. — Італійську армію відкликано з Росії на відпочинок, а на її місце мається вислати іншу.

Відкликано її на основі конференції між німецьким диктатором Гітлером та італійським диктатором Мусолінім, що відбулася в минулу середу „десь в Німеччині". Підготовив конференцію німецький міністер заграничних справ Ріббентроп. Обговорено на ній різні справи, військові й політичні. Для кожної справи прибули на неї визначні спеціялісти.

На цій конференції Гітлер предложив Мусолінієви низку домагань: Італія має дати німецьким военним промислам 500,000 робітників. Італійську армію в Росії мається заступити новою. Італійські фльотні й повітряні сили на Середземному морю мається зреактивізувати під командою німецьких офіцирів. Італійський уряд має повести гостру кампанію за здушення дефетистичних настроїв серед італійського населення.

ВІЙСЬКА МЕКАРТУРА РОЗБИЛИ ВОРОЖИЙ КОНВОЙ.

ГОЛОВНА АЛІЯНТСЬКА КВАТИРА В АВСТРАЛІЇ. — Американські й австралійські летуни розбили японський конвой з 14 кораблів, що плив до Нової Гвінеї. Бомбовики затопили два великі транспорти. Принаймні два інші кораблі були поцілені й ушкоджені.

Підчас бою над конвоєм американські й австралійські летуни зстрілили 13 японських літаків.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Виявляти Воєнні Цілі!

Останніми днями сталось дещо такого, що кидає світло в мряковину, якою покищо є ще покритий той „новий" світ, який має настати по розгромленню Гітлера і його сателітів. Маємо на думці в першу чергу промову підсекретаря стейту, Сомнера Велеса, виголошену в Торонто. Це вже свого роду урядова заява, коли чуємо від такої особи як Сомнер Велес, що американський уряд є того переконання, що вже припізнилася конференція Обєднаних Держав в справі точного виявлення і означення воєнних цілей аліянтських держав. І тому заявив Велес, якщо ми не приступимо до цеї справи зараз, то готові мати на мировій конференції стільки мирових плянів, скільки маємо урядів. . .

Хоч Велес мав головно на думці обговорення цеї проблеми, що має принести свободу від нужди, вважаючи ту свободу найголовнішою, то проте він зазначив, що Обєднані Держави мусять зговоритись щодо всіх основних проблем ще до того часу, заки війна скінчиться, та що Злучені Держави і Канада вже зговорились щодо тих проблєм і готові їх проголосити.

Велес є теж переконаний, що коли 22 незалежні демократії, що знаходяться на американським континенті, можуть жити в згоді, то не можливо, щоб того самого не можна було осягнути деінде. А воно буде осягнене, коли і найменша держава матиме таку саму змогу рішати свою долю, як це може робити і найбільша потуга.

Ось та заява підсекретаря стейту є першою того роду міжнародною заявою, що посуває справу світового замирення дійсно вперед. А це тому, що виходить з такої великої потуги як Злучені Держави і ставить справу так, що дає усім рівні права, себто **дає найменшому і найслабшому такі самі права, як і *найбільшому і найсильнішому.***

Другим і дальшим кроком щодо нового порядку в світі треба вважати меморандум, яке виготовила Комісія для Студій над Орґанізацією Мира, якої головою є Джеймс Т. Шатвел, професор Колюмбійського Університету. Ця Комісія має до сто науковців, що є спеціялістами у ріжних галузях, що входять в обсяг студій і міжнародних розслідів цеї Комісії. Вона є тої думки, що Злучені Держави мусять взяти провід щодо повоєнної колективної міжнародної забезпеки, якщо має здійснитись отой новий і кращий світ, що має бути опертий на принципах, висказаних в Атлянтійськім Чартері. Комісія теж взиває, щоб приступати негайно до виготовлення пляну повоєнного світа вже тепер, предкладаючи теж і основи такого пляну.

Колиж до тих голосів додамо ще „приватний" голос от хочби такої славної письменниці як Перл Бок, що побивається за те, щоби вже тепер була запевнена всім народам основна і найважнійша свобода, а то свобода жити вільною людиною, то бачимо, що ті справи набирають тепер уже глибокої ваги і актуальности. Коби тільки так дальше йшло й розвивалось у тому дусі, як це започатковано, то тоді може дійсно стане в світі дещо лекше жити.

Труднощі Чеськословацької Політики

У своїй лондонській кореспонденції про політику Чехословаччини, С. Л. Солцберґер, заграничний кореспондент „Ню Йорк Таймсу", робить на самому вступі влучне помічення, що в одному згляді політика Чехословаччини йде по лінії інших країв східньої Европи, а саме в тому, що різниці в політиці Чехословаччини, заграничній і внутрішній, обертаються довкола питання відношення до совєтської Росії.

На щастя Чехословаччини ці різниці не такі великі, щоби Чехословаччина не могла виступити як обєднана цілість. Приписує Солцберґер цей досяг впливови двох найбільших постатей у теперішній чеськословацькій політиці, а саме: Едвардови Бенешеві, президентови чеськословацького уряду на вигнанню, та Янові Масарикови, міністрови того уряду для заграничних справ. Ці люди мають великий політичний досвід: аба були найближчими співробітниками Масарика, творця Чехословаччини в першу світову війну.

І Бенеш і Масарик стоять за найближчі звязки зо совєтським союзом, і тому, коли власний державний інтерес заставляє їх плянувати якийсь державний союз з іншими державами, вони добре дивляться за те, аби такими новими формаціями не наражати собі совєтського союзу.

Приміром цеї трудности чеськословацького уряду є відомі заходи чехів і поляків коло створення якоїсь міждержавної формації для противаги Німеччині. Свого часу виринув був плян створення чеськопольської федерації, до якої мали би, за бажанням її ініціяторів, зчасом приступити й інші держави, як: Югославія й Греція. Для створення тої федерації зроблено вже певні поважні вступні заходи, але потім всі ці заходи станули нагло на мертвій точці, коли чехи почали ставати від них осторонь, ба навіть вицофуватися від первісних зобовязань у тій справі. При тому чехи зовсім не крились, що їх заставляє до такої політики; вони зовсім відкрито заявляли полякам, що про звязки між Польщею й Чехословаччиною буде можна говорити аж тоді, як поляки полагодять свої спори з росіянами.

З цього ще не виходить, що чеськословацький уряд не має своїх клопотів з російським урядом. Ці різниці існують, а обертаються вони довкола чеськословацької пропаганди, яка розходиться з Лондону, і чеськословацької пропаганди з Москви. Совєтська пропаганда чеською мовою з Москви закликає чехів виступати негайно з гострою акцією проти Німеччини. Зате чеськословацька пропаганда з Лондону радить чехам у Чехословаччині вижидати з такою акцією більше догідної хвилі, а покищо вдоволятися саботажами без кровопролиття. Комуністичні органи часто нападають на чеськословацьких провідників за їх промови, котрі вони називають сентиментальним болотом. Не дивлячися на те одначе відносини між чеськословацьким урядом і совєтським урядом братерські. Бенешові приятелі признають чеській комуністичній партії, що й вона стоїть на тій самій засаді, на якій стоїть чеськословацька національна рада, а саме на націоналізмі й словянстві.

Розходиться одначе група Бенеша з деякими словацькими політиками власне за відносини до Росії. Мовляв, політика Бенеша й його співробітників занадто про-російська, а замало про-польська. Стоять на тім становищі не тільки словаки, але й деякі чехи. Мілян Годза наприклад перебуває тепер у Злучених Державах з ціллю добитися якоїсь заяви щодо словаків. Бенеш є проти видавання таких зобовязуючих заяв щодо словаків тепер, ще до покінчення війни; мовляв, треба вперед виграти війну, а відтак дати народови рішити справу.

Противники Бенешової політики висувають проти Бенеша закид, що він не мав права називати себе президентом, бо він зрікся свого уряду 5. жовтня 1938 року та що він поправді зробив себе в Лондоні диктатором, а своєю акцією все-таки не обєднав чехів і словаків заграницею. Вони висувають різні домагання різних змін в організації чеськословацького уряду заграницею. Зрештою словаки є так пропольські, що через це мовляв д-р Войтех Тука, провідник партії співпраці, мусів говорити на радію, що поляки змовлялися з мадярами проти Словаччини й нині воюють за большевизм. Словаки висказують побоювання, що Бенеш стоїть за повну перевагу чехів над словаками. Одначе й ці словаки стоять за відбудовання Чеськословацької республіки.

Проф. М. Чубатий.

Як та Коли Повстав Московський Нарід?

I.

Як називати північного сусіда України?

Майже кожний нарід на світі має більше назв; інакше звичайно називає він сам себе, інакше називають його інші народи — сусіди чи дальші. Сам московський народ від часів Петра Першого, себто тільки від дещо більше ніж двіста літ, став себе називати назвою „русский", або „русский челавек" а свій край називав Росією. Давніша назва росіян була московський чоловік, або прямо не було спільної назви, як у всіх народів у давнину. Вони називали себе назвою земель-князівств, з яких зложилася нинішна Московщина: були отже рязанці, москвини, муромці і так дальше.

Сусіди називали той нарід по свому. Українці своїх північних сусідів називали найчастіше та найдовше москалями або москвичами, а нарід і донині називає їх такими назвами. Зрештою до часів Петра Першого називав їх так цілий світ на всіх мовах Европи. Нині під впливом офіціяльного вживання назви „російський" та „Росія" й українці називають москалів також росіянами, натомісць зовсім помилково є в українській мові вживати назви „русский" або навіть „руський", як стрічаємо нераз у декого. Чому спитає хтось? Таке називання москалів чи росіян назвою „руський" в українській мові є тому неправильне, бо в українській мові назва „руський" означає зовсім що іншого. Та назва в українській мові є вживана як стара назва українського народу. Отже вживати в українській мові назви „руський" на означення москалів є помилкове, бо впроваджує непотрібне баламуцтво. Відомо, що назва в кожній мові повинна означати ясне поняття подуманого, а не якесь баламуцтво, неясність.

Назву „руський" чи „русский" на означення москалів стараються і в українській мові вживати передовсім всякого покрою москвофіли, себто ті люди українського походження, що ще не прийшли до національної свідомости. Є то такі люди, що самі ще не знають, до якого народу вони належать. Такі типи людей низької національної свідомости стрічаємо зрештою у кожного народу. Наприклад поляки пограничні з німцями в наслідок довголітнього німецького панування неосвідомлені національно називають себе не інакше, тільки „шльонзаци". Я стрічав навіть в чеських Карпатах таких чехів, що рішуче протестували, що вони чехи, тільки звали себе „моравани".

Таке саме й серед українців є національно мало освідомлені люди, що не то що звуть себе ще старою назвою, „руський", бо це ще був би тільки доказ консерватизму, але таки вважають себе раз окремим народом малої провінції, як закарпатські українці, то знов частію московського народу, хоч до границь Московщини від їх краю нерідко тисячі миль, а заговори до них по московськи, то й слова не розуміють. Національна приналежність тих українців; національно так малоосвідомлених у майбутности така, що вони по якімсь часі або дійдуть до національної свідомости та станусь себе називати правильною новочасною назвою українського народу, або їх діти навчаться по російськи та стануть справді росіянами.

Загально відомою є річю, що ту баламутну назву підтримували довгі десятки літ та ще нині підтримують деякі вороги українського народу, що не можуть погодитися з істнуванням українського народу як окремого від москалів, але це вже теж передпотопні типи, яким скорше чи пізніше таки треба буде перейти до минулого.

Колиж одначе москаль у своїй рідній мові називає себе русским, то це зовсім правильно, бо кожному народови вільно називати себе так, як йому подобається. Зрештою у московській мові слово „русский" має ясно означене поняття, інше ніж в українській мові.

Українці нині в практичнім житті не послуговуються своєю старою назвою, так само як не послуговуємося вже нині деревяним возом, тільки залізним або й автомобілем, одначе не має причини встидатися нам тої нашої старої назви, з якою звязані світлі часи української історії, часи Володимира Великого чи Ярослава Мудрого.

Хто жив у давнині на землях нинішної Московщини?

По думці українського вченого проф. Щербаківського нинішні москалі повстали з дуже ріжнородних племен, що доперва на протягу історії зливалися та перетоплювалися в один нарід, при чім найбільший цивілізований вплив на ту племінну мішанину вже в історичних часах мала цивілізація старої України або київський культурний центр.

Нинішні москалі це в першу чергу нащадки дуже старих передісторичних мисливських племен, що в найдавніший часи заселювали північно - східну Европу. Вони змішалися з пізнішими пришельцями на їх територію, зі словянськими племенами Вятичів та Радимичів, що жили на північ від України та з несловянськими племенами фінсько - тюркського походження. По думці проф. Щербаківського у москалів невеликий відсоток словянської крови, тому вони вдачою такі ріжні від інших словян.

Первісні мисливські народи та азійського походження фінсько - тюркські степовики з природи свого життя все мусіли бути під сильною владою одного чи більше ватажків, тому теж московський нарід витворив у себе склонність до абсолютизму і все на протязі цілої своєї історії мав нахил до абсолютної влади; демократична форма життя серед москалів була невідома на протягу цілої їх історії.

Правда, нині в склад московського народу входять також нащадки бувших новгородців, кращої частини староукраїнської київської держави, що повстали на землях доісторичного племени словінів, сильно доповнюваного кольоністами з України. Новгород Великий був впродовж нецілих 500 літ землею визначного республиканського та зглядно демократичного ладу. Новгород завоювала Московщина аж в другій половині 15-го століття, спричинюючи там цілковитий упадок не тільки республиканського устрою, але теж повний занепад самого Новгороду як якоїнебудь політичної сили. Тому дехто думає, що Новгородці належали не до московської групи східно-европейських племен, але до білорусько-полоцької, яких визначно характеризує нахил до демократичного та республиканського ладу.

Московський нарід під володінням староукраїнської держави.

Значна частина земель нинішного московського народу входила в склад старої держави українського народу або київської Русі. Були це північні пограничні землі в дорічі доплинів горішньої Волги з важнішими містами Суздалем, Ростовом та Муромою. Москва, згадувана перший раз у 12-тому столітті, ледви чи тоді істнувала. Населення тих земель було в більшости несловянське, говорило чужою мовою та було правлене намісниками або княжими синами як далекі північні провінції з київської метрополії. Річ природна, що для адміністраційних цілей та для купецьких інтересів прибували тут доволі численні кольоністи, за ними надтягали духовні, несучи в ті краї цивілізацію з українського полудня — східне християнство, літературну церковнословянську мову та товариські звичаї величної столиці Києва.

Князі висилані для адміністрації тих далеких земель витворювали біля себе власні дружинні загони, своє боярство, в які входять не тільки пришельці з України, але також місцева аристократія словянського чи несловянського походження.

Княжий двір, адміністрація, церква та купецькі кола вводять тут уживання церковнословянської мови, що випирає зовсім мову фінських племен; одначе під впливом окремих обставин та ріжноплемінного населення витворюється тут мова, подібна до мови державного народу українців. Тим способом повстає тут одна із словянських мов — московська мова, подібна, хоч інша від мови українського народу.

(Кінець буде).

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

52)

Пані тим часом вийшла з густого молоднику. Вже роса падала. Її прунельові черевики, ті самі, що мала на собі при гостях, зовсім промокли. Долішний край сукні також був мокрий і бив її вогким та холодним по ногах, та вона мов і не тямила й не чула цього. Раз-у-раз озираючись, никаючи, надслухуючи, вона пішла у глиб саду, між старі дерева, туди, де сад, вихиляючися к півночи, розкидався по плоскогорі, злегка наклонений до сіножаті. У вершках дерев почали соловії виводити свої трелі. З дупла старої липи крикнула сова. Легенький вітрець похитав гільками, — це було мов останнє зітхання дня на сконі. Пані Олімпія стрепенулася й зупинилась на хвилю.

Про що вона думала? Колиб хто був став перед нею в тій хвилині, завдав їй таке питання, вона, певно, булаб видивилась на нього зчудованими очима та не найшлаб відповіди. Вона ні про що не думала, і, хоч її мозок працював, її нерви не могли заспокоїтись. Мов у годиннику, в котрім попсується котвиця, пружина без перешкоди починає розвиватися, всередині йде шум, молотки починають прискорено бити, дзвоники дзвонять, колісця крутяться, ваги з шумом посуваються вниз, доки енергія механізму не вичерпається, — отак було і в її душі у хвилях отих вечірних самотних прогульок по саду. Котвиця її волі сильна й цілка за дня, нараз робилася мов глиняна, тратила свою силу, пропадала зовсім, і в голові невдержимо почивали шуміти та пересуватися без ладу, без звязку тисячні враження, думки, гарячкові образи уяви, привиди, виплоджені всіма гарячими та несповненими бажаннями, ошуканими надіями її життя. Вони плили бурливою, пестрою течією, нічого по собі не лишаючи, крім болю голови і прискореного биття серця. Надаремно думка силкувалася ловити на лету цей або той образ, придивлятися йому, прослідити його звязок з іншими. Нові хвилі того потоку, що напливали, швидко поривали із собою, затоплювали той один образ, на його місце насували десятки нових — сумних, веселих, ненависних, байдужних, заповнювали ними ввесь кругозір, затіснювали всю атмосферу на те тільки, щоб у найближчій хвилі знову змінити все, затемнити старі і наперед висунути нові картини.

Була це дійсно якась слабість. Пані Олімпія зразу не звертала на неї уваги, тим більше, що симптоми її зразу були майже незначні. Але тепер напади цеї слабости з кожним разом дужчали, довшали. Вони заповідалися завсіди якоюсь таємною тривогою; у грудях починало не ставати повітря, віддих робився частіший. Тоді пані нізащо не могла видержати в покою, не могла всидіти, ані встояти на одному місці. Звичайно йшла в сад, і хоча сумерк та холод саду не споковували її, то все таки тут вона якось найлекше, незамітно для нікого могла перебути напад своєї нервової немочі, ходячи, „снуючись", як мовляв садівник, не раз годину або і дві поміж деревами.

Ось вона на хвилину зупинилася на полянці. Знає, що довше хвилини не постоїть, що зараз мусить іти далі. Зирнула вверх: крізь густу сітку конарів і гілляк дерев видно шматок яркорожевого неба. Де-де прозирають зорі. Довга, рівна, тонка хмарка, мов гладко вичесане пасмо мягкого прядива, зависла якраз над її головою. Зирнула вниз: довкола панурою стіною стоять сумерки попід розлогими деревами літають світляки, мов золоті іскорки. Та ні! Отут у найтемнішому місци розяснюється. Якесь бліде-бліде світло розливається. Це не світло, а висока жіноча постать, уся в білому, з розпущеним на плечах чорним волоссям, з замкненими очима, йде звільна, мірно, з простягнутою наперед правою рукою. В лівій руці держить свічку — ні, світлячка, що мигоче тихим, зеленкуватим світлом. Мертва тиша довкола. Чути мірне, голосне, сонне сапання постаті. А! Це Моджеєвська в ролі леді Макбет! Ось вона присідає, збирає росу з трави, миє руки...

— Ще одна пляма! Ще ота одна пляма!

Пані Олімпія виразно, виразнісінько чує її сонний шепіт. Отут десь близько, над вухом, а може навіть у нутрі власного вуха. Вона не боїться, не дивується, знає, що це Моджеєвська, котру вона бачила в тій ролі недавно на львівській сцені, — а що вона робить у торецькім саду, відки вона тут узялася, про це нема часу думати.

— Спати! Спати! Спати! — шепче висока постать, розпливаючись у небуття, та в тій же хвилині пані Олімпія, поступивши пару кроків, бачить перед собою спальню, вбоге ліжко, мізерне старенькє покривало, спід котрого виглядає сива, стареча голова з розхиленими синюватими губами, нависли над верхньою безвусою губою носом і глибоко запалими очима. Це отець Нестор, пані Олімпія знає це; їй ані раз не страшно, ані не дивно. Вона йде далі, — образ щезає.

— Жаль мені його! Такий був у сні похожий на мого батька!

(Дальше буде).

За Тиждень

Военний Фонд Червоного Хреста

Призначуючи березень Місяцем Червоного Хреста, президент Рузвелт минулого тижня закликав кожного американця „вступити до милосердної армії" під прапором Червоного Хреста та „щиро жертвувати" на Фонд Червоного Хреста.

Завдання кампанії — зібрати фонд в сумі $125,000,000. Ця сума вирахована на основі досліджень дійсної потреби, щоби виконати тяжкі обовязки Червоного Хреста підчас війни. Ця сума має покирти краєві, інтернаціональні та місцеві потреби военного часу протягом одного року. В цю суму одначе не входять видатки на непередбачені потреби в разі нещасть, катастроф.

Більшість людей не ознайомлені з тим, що фактично Червоний Хрест робить в часі миру чи війни. Вони скорше думають про Червоний Хрест як про символ, ніж як про організацію окремих людських людських істот. Вони читають, що Червоний Хрест допоміг жертвам повені, або голодуючим дітям в Греції, або военним полоненим, але вони рідко коли думають про лікарів, норсок та інших осіб з багатьох професій, які зрештою уможливили доброчинність, яку виконує Червоний Хрест.

Ті американці в дома, які жертвують на Военний Фонд Червоного Хреста, подають пряму і негайну підтримку батькам, чоловікам і братам, які є далеко на фронтах. Також близьким, які є военними полоненими, як рівнож потерпівшим від війни народам окупованих країн.

Російський фронт

Німецький відступ з Краснодару, Ростова, Ворошиловграду та Харкова може бути менш тяжкою поразкою ніж розгром під Сталінградом, якщо міряти кількістю втраченої людської сили. Але росіяни так переважили своєю вищою стратегією німців, що останні мусіли дати наказ про широкий відступ, бо більший спротив міг бути надто дорогим. Є ясно, що німці втратили більшість своїх важних, стратегічних позицій на південному російському фронті, в той час, як росіяни назад здобули багато міст, які, згідно з попередніми німецькими заявами, також мають рішаючи економічне та мілітарне значіння.

Здобуток на Тихому океані

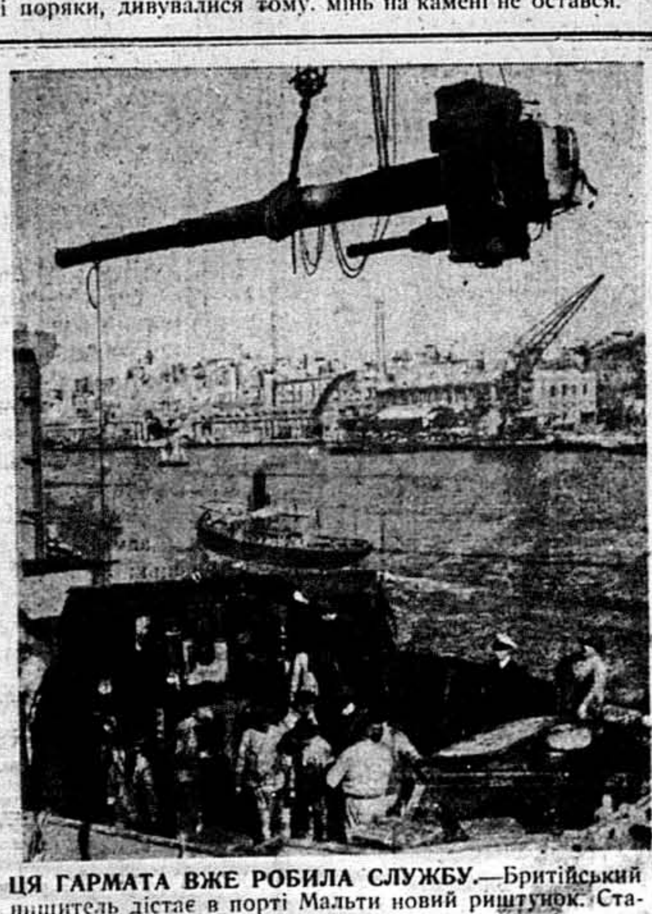
Могутній американський підводний човен, Вагу, коли приплив до бази на південно-західній частині Тихого океану, мав на своїй вежі привязану мітлу. Прибережні, недосвідчені поряки, дивувалися тому. Моряки з военної фльоти знали, що мітла є неофійною нагородою, яку підводний човей може почепити, коли приплиає до порту після того, як затопив всі кораблі з ворожого конвою. Вагу заслужив на те, змівши на чисто, тобто затопивши одного нищителя, одного тенкера, один транспорт та два товарових кораблів біля Нової Ґвинеї. На транспорті було повно японського війська. Зарахувавши здобутки Вагу, фльота може рахувати, що підводні човни затопили щонайменше 129 японських кораблів, правдоподібно затопили 22 та ушкодили 32.

Туніс.

Рішення націстів ставити кріваний спротив в Тунісі було цілком певно підсилене промовою президента Рузвелта в день народження Линколна. В ній він заявив: „Гітлер знає наслідки перемоги Союзників в Тунісі. Ті наслідки — фактична інвазія европейського континенту. Натиск на Німеччину і Італію буде сталим і невмолимим. Славна російська армія на сході наносить сильні удари. Ми маємо таке саме робити на Заході. Ворога треба бити, тяжко бити, з ріжних сторін, щоб він ніколи не міг спамататися".

ПОЛЯКИ ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО ВІДБУДОВИ ПОЛЬЩІ

ЛОНДОН, (ОНА). — Польське правительство в Лондоні вже веде переговори з англійським урядом в справі господарської відбудови польської держави. Поляки мають вістку, що німці знищили Польщу до того ступня, що буде треба около десять літ часу, аби її відбудувати. Ґенерал Сікорскі відбув з міністром Далтоном довшу конференцію, на якій обговорював справу достави Польщі різного роду машинерії і сирівців, бо німці вивезли з Польщі всю машинерію, яку могли захопити. Тепер німці знов перевозять деякі фабрики до Польщі, але лиш такі, що можуть бути вжиті до виробу военного знаряддя. І то головно з тих промислових осередків, де найчастіше відбуваються анґлійські повітряні рейди. Але в порівнанні до того, що німці в Польщі знищили, це зовсім ніщо. Зрештою, як їх будуть з Польщі виганяти, то є підстави думати, що німці знов все це знищать. Вони завзялися Польщу знищити до щенту і робитимуть все можливе, щоби при відвороті німецької армії в Польщі камінь на камені не остався.

ЦЯ ГАРМАТА ВЖЕ РОБИЛА СЛУЖБУ.—Британський нищитель дістає в порті Мальти новий риштунок. Стару гармату замінюють новою.

Ярослав Бойків

ЧИТАЮЧИ, ЩО ЧУЖИНЦІ ПИШУТЬ ПРО УКРАЇНЦІВ...

(Докінчення)

Та страшніший був татарський погром. Монголо-татари рушили на Україну в 1230-ох роках.

Про татарську руїну на Україні говорить у своїй проповіди Серапіон, володимирський епископ, ось так: „Тоді навів на нас Господь Бог нарід немилосердний, нарід лютий, нарід, що не пощадить ні молодої краси, ні немочі стариків, ні молодости дітей... Зруйновані Божі церкви, зневажені свячені начиння, подоптані святині, святителі дістались в поживу мечеві, тіла преподобних черців кинено на жир птахам. Кров наших батьків і братів, як многа вода, напоїла землю. Щезла сила наших князів і воеводів; багато наших братів і дітей відвезено в полон, наші села запустіли і поросли хабаззям. Наша величність спокірніла, краса погибла; наше багатство дісталось їм в користь; наш труд одержали в спадщину невірні; наша земля стала добром чужинців; і самі ми стали знеславлені у всіх тих котрі живуть в сусідстві нашої землі, посміховищем наших ворогів"...

Отак оплакував епископ-патріот недолю української землі.

З кінцем 1240. року татари обложили Київ. Від рипу возів, від реву верблюдів та іржання кінських стад не чути було голосу в місті, — оповідає літописець. День і ніч били в стіни їхні тарани і вкінці 6. грудня Київ впав.

Потім ще король Данило продовжував боротьбу з татарвою поки не умер скоро після Бурундаєвого погрому, а відтак козаки...

Отак Україна захищала Европу перед азіятами, захищала Польщу і Московщину, а тимчасом вони за українськими плечима зростали в силу і ласились на молоком і медом текучу українську землю, ділились нею і до сьогодня діляться. Але Україна сповнила свою місію і український нарід може сміло тим гордитись!

Та вертаймо до згаданої на початку „Історії". Про українсько-польські відносини автор каже таке:

„Як довідуємось від самих польських писателів, засадою польської державної штуки було удержати селян і козаків на Україні під гнетом їх панів; доходи панів були нарочно помножені, старовіри були силою змушувані до римокатолицизму, а рівночасно були виключені від усіх урядів і почестей Републики; українську людність держано в темноті і примітивності... А який був вислід отого всього"?

Сам автор відповідає, що український нарід відчував гнет і насилля, та що один чоловік пориває його до повстання, орґанізує проти поляків двіста-тисячну армію, а український нарід орґанізується у військово-спартанську републику. Ось такими словами говорить ота Історія про повстання гетьмана Богдана Хмельницького та його причини.

На іншому місці находимо, як задивлявся на ті українсько-польські відносини Венедикт Шерер. У своїй двотомовій праці, „Річники Мало-Руси", виданій 1788. року в Парижі, Шерер каже дослівно ось що:

Українські козаки були спокійним народом. Зразу вони відповідали на зарозумілі претенсії польської шляхти і клеру лише тихою втечею, але як згодом побачили, що отсе думається про їх загибіль, вони вхопили за меч, щоби скинути незносиме ярмо і укріплялись щораз більше у смаку незалежности. Але як вони одною рукою мстились за нарушення полишеної їм батьками свободи, то чи рівночасно другою рукою вони не здержували турків і не відбивали татар? Чи вони не закривали Середньої Европи перед заливом східніх варвар і чи не дали вони успішного відпору фанатичному шалови ворогів християнства? До просвічених і непартійних націй належить рішати по котрій стороні є невдячність.

Стільки Шерер.

Нажаль до сьогодня ті „безсторонні нації" не зуміли чи не хотіли рішити „чия правда, чия кривда".

А ось опінія Бопляна про козаків. Боплян, це француз, що був інжиніром і під наглядом польського гетьмана Конецпольского мав заселити пятьдесять слобід на загарбаних українських землях.

Між тими козаками, каже Боплян, находяться люди, що є зручні і досвідчені у всіх потрібних для людського життя ремеслах, именно теслі як до будови домів так і середників перевозу, човнів; ковалів, пушкарі, гарбарі, шевці, боднарі, кравці, і т. п. Вони є дуже зручні у приладжуванню салітри... і приготовляють добрий стрільний порох. Жінки прядуть лен і вовну, з котрих виробляють полотно і матерію до власного ужитку. Вони сміють орати поле, сіяти, жати, пекти хліб, приготовляти ріжні мясива, варити пиво, мід, і проче... Надто досвідчено, що вони всі є здібні до штук...

На іншому місці свойого Опису України тойже Боплян, висказується про наших чубатих предків ще краще:

„В них нема нічого простацького крім одежі. Вони дотепні і проникливі, вибагливі і щедрі, не жадні богацтва, але страшенно цінять свою свободу; міцні тілом, легко зносять жар і холод, голод і спрагу. На війні витривалі, відважні, хоробрі, а навіть легкодушні, бо не цінять свойого життя. На зріст гарні, проворні, сильні... з природи мають добре здоровля і навіть мало підлягають хоробам; від хороби вмирають дуже рідко, хіба в дуже глибокій старости: здебільша кінчають життя на ложі слави — вбиті на війні".

Ось таких то ми мали предків!

Десь чув я одного разу, таки здається, від нашого чоловяги, закид на адресу козаків, що мовляв, вони не виставили проти азіятів якогось китайського муру, як це зробили хінці проти своїх ворогів. То правда, козацькі укріплення обмежувались часто до валів, сипаних із землі, ровів, лихих частоколів, і т. п. Та козаки покладались на свою хоробрість і на зброю в руках, а не на вали!

І не лиш козаки! А Українські Січові Стрільці, герої недавно минулого? Чи не показались вони гідними дітьми-внуками своїх славних предків? Правда, їхні жертви не увінчались тривалим успіхом. Українці не встоялись самостійним народом, господарем на своїй землі. Як сказав хтось, по причині браку проводу і несвідомости мас. Може і так. Будучи сотки літ бездержавним народом, українці не мали нагоди виховати провідної верстви, того мозку народу. Був час, що в українського народу був лише „хлоп і поп". А маси де мали набратись просвіти: На панських ланах, біля панських волів? Вони не мали доступу до школи, не мали спромоги вчитись; многі з них не знали навіть, що таке Україна, бо не вчились своєї історії, не читали про Мазепу та Батька Хмеля, не читали Шевченового Кобзаря. Убогий, нарід, кривджений віками нарід, але свободолюбний нарід. А ось чехи погодились на німецьку інвазію без збройного опору, але закарпатські українці таки боролись і гинули в обороні своїх зелених гір перед нащадками гунів!

А тут за морем? Безперечно, американські українці не використали якслід свобід і благ Вільної Землі Вашингтона; не використали, бо не вміли, бо не привезли з рідної землі того знання, що його привозили із собою іміґранти інших народностей. Не забуваймо, що за море виїзджали наші люди гнані злиднями, і знову, з малими виїмками, без просвіти, без письма, без язика. Тому я нераз просто подивляю їх за те, що вони тут осягнулви.

Ні, ми не гірші від інших народів, а як під деяким оглядом позаду, то це вина наших сусідів, котрі бажали повернути нас у своїх рабів, у „тягло у поїздах їх бистроїздих".

Будьмо горді на свою хоч сумну історію, на свій рід, мову, культуру! Чому і не малоб бути в нас народньої-національної гордости, тих крил, що піднімали наших героїв, найкращих синів України на великі і безсмертні діла? Чому не має в нас бути тої любови, яка дала силу тим героям - мученикам працювати, терпіти і вмирати „за Україну, за її волю, за честь і славу, за Народ"? В тих тяжких часах, коли наша Америка у безкомпромісовій боротьбі за краще завтра цілої людськости, то хоч по українських силах плачуть голі діти, хоч военна хуртовина шаліє над українською землею і нищить її доробок, — то проте спроможімся на віру, до якої кличе нас Дух Пророка:

Борітеся — поборете!
Вам Бог помагає!

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Даемо кров А. Ч. Х. 4. березня.

Чужомовна Дивізія А. Ч. Хреста в Ню Йорку звертає увагу українського громадянства в Ню Йорку, що дня 4. березня, година 10.30 рано, зявляться представники 28 національних ґруп цього міста, всі в своїх народніх строях, щоби дати по пайнтови крови для наших воюючих вояків. Хто хоче добровільно прислужитись ось так тій добрій справі, повинен негайно повідомити про це карткою А. Ч. Хрест, висилаючи її на таку адресу: American Red Cross War Fund, Desk 244, 130 West 42nd Street, New York City. Чим більше знайдеться патріотичних українців, що таким чином захочуть допомогти борцям за свободу людськости, тим краще для українського імені. Тому хай буде якнайбільше таких зголошень з боку українського громадянства.

ПРИДАВСЯ ГОЛОС.—Джордж „Берді" Тебец, відомий грач „Дітройтських тигрів", вправляє тепер свій голос, яким він добув собі славу підчас гри, для нових цілей: він кінчить військову летничу школу в Майемі Біч, Флорида.

Між Польським Урядом і Совєтським Союзом Напружені Відносини

ЛОНДОН, (ОНА). — Політичні обсерватори в Лондоні не знають, як пояснити сварку польських політиків в Совєтським Союзом за границю. Польський уряд в Лондоні підписав свого часу в Совєтським Союзом договір, в якім вминено справу спільної границі. З того приводу в польськім уряді була зчинилась маленька буря і кілька горячкуватих міністрів з нього виступило. Вони створили опозицію і критикували Сікорского за те, що він не домагається від Совєтського Союзу прилюдної заяви, де саме мала би бути польсько-совєтська границя. Сікорскі зацитькував нетерпеливих політиків тим, що тепер не час на такі розмови. Він доказував, що перше треба побити ворога, а про границю будемо опісля говорити.

Польські політики в Лондоні не були вдоволені з такої відповіди ґенерала Сікорского і завше йому дорікали, що його Сталін обманув. Вони стоять на тому становищі, що Польща повинна бути відбудована в старих гриницях, цебто, що всі українські, білоруські й литовські землі повинні належати до Польщі. Поляки про це багато пишуть і говорять не тільки в своїй, але й в чужій пресі. Навіть в книжках про це пишуть, а Совєтський Союз ні слова. Не час на пусті балачки, кажуть совєтські політики. Перше треба побити націстів. Ворог ще сильний і всі сили тепер треба направити на його знищення, а границі не пропадуть.

Польські вигнанці в Лондоні дуже нервувалися такою відповіддю і підозрівали, що Совєтський Союз тому тільки не хоче з ними про границі говорити, що хоче відобрати від Польщі Західну Україну, яку польські політики уважають інтеґральною частю Польщі. Такі відносини панували довший час. Як червона армія почала наступ і німці, програючи битву за битвою, почали відступати на захід, то між польськими політиками в Лондоні почався переполох. Навіть більш холоднокровні з них почали нервуватись і питали — а що буде, як червона армія дійде до старих польських границь? Спиниться вона там, чи піде до Перемишля і Дрогобича?

Така непевність довела деяких польських політиків і журналістів до того, що півурядовий польський щоденник в Лондоні „Дзеннік Польскі" напав на Совєтський Союз за відкладання обговорення справи спільних границь. На це відповів совєтський український письменник, Александер Корнійчук, який назвав польських політиків в Лондоні імперіялістами і сказав, що вони працюють на шкоду Обеднаних Держав. Його статтю, що була друкована в „Радянській Україні", перепечатала московська „Правда", а за нею світова преса. Як цей спір дістався на сторінки світової преси, то поляки негайно почали реаґувати. Навіть ґенерал Сікарскі не міг здержатись і закинув Совєтам, що вони спускають в Польщі своїх парашутистів і взивають польський нарід до бунту проти наїзника.

Польсько - совєтський спір зачинав прибирати серіозний характер і є підстави думати, що до цеї справи вмішалися англійці і якось зацитькали поляків. На як довго, не знати, але справа настільки пригасла, що як з нагоди 25-ліття існування червоної армії в амбасаді Совєтського Союза відбувався прийом, то на нім були й представники польського уряду в Лондоні, міністер закордонних справ, князь Рачиньскі, радник польської амбасади, Кульскі, та військовий аташе, ґенерал Реґульскі. Це знак, що хоч відносини між польським урядом в Лондоні і Совєтським Союзом заострені, то настільки коректні, що нема підстави думати, аби раптом знов непотрібно загострилися.

Крім того, з Москви наспіла вістка, що польський амбасадор, Тадеуш Ромер, був на авдієнції в Молотова і старався йому пояснити положення свого уряду в Лондоні. Ромер хоче говорити з Сталіном про справу польсько - совєтської границі, а як Сталін буде мати час, то є надія, що викликане в пресі непорозуміння вдасться полагодити. Ромер має бути чоловік дуже здібний і дістав вказівки від свого уряду, що саме має Сталінови говорити.

Проф. Микола Чубатий.

Духове Життя Українського Народу по Першій Світовій Війні

(Картини нової історії українського народу).

41)

18. Жіночий рух на Західній Україні та нові його ідеольогічні шляхи.

(Продовження).

Що вибрані нові шляхи конструктивної праці українського жіноцтва були правильні видно було з тої видатної помочи, що її жіноцтво давало українському економічному житті, видно було з піднесення культурного рівеня українсько селянської хати, видно було поглиблення національної свідомости серед реміснячого та робітничого жіноцтва великих міст. Переходи на латинство та польщення міст стало меншати в останних роках, навпаки між іншим завдяки теж тій конструктивній праці навіть такі міста як Львів, поволи стали прибирати більше український характер, ніж його навіть мали за Австрії.

Професійні організації ремісничок, купецького персоналу, робітниць - служниць сильно прискорювали теж процес переміни українців у модерну зорганізовану націю з усіми функціями правильно ділаючого національного організму.

Організації українського жіноцтва на еміґрації не додержали ще кроку тим перемінам, що наступили в старім краю; вони здебільша ще були віддані старому фемінізмови, тому, ніде правди діти, висліди праці зорганізованого українського жіноцтва на еміґрації, а передовсім за океаном в Злучених Державах та в Канаді таки невеликі. Частинно дасться це оправдати окремими обставинами життя в Америці, але тільки частинно. Найбільше прикрою рискою тутешнього жіночого руху це його повне розбиття та шкідливе суперництво не в праці, але в амбіціях. А результати праці? Ось, наприклад, тепер, в часі війни то тут, то там, видимо правда, якусь роботу для прибраної американської батьківщини, але вона незорґанізована під одною українською орґанізацією і не має навіть того призиання серед американського громадянства, на яке заслугувалаб.

Натомісць з програми українського зорганізованого жіноцтва з малими виїмками випала зовсім поміч для українських терплячих сестер та братів, яких доля розкинула по світі серед тої воєнної хуртовини. Немов жартом судьби є, що одна з головних піонірок українського фемінізму та визначна жіноча публіцистка, Дарія Старосольська, загинула на засланні в Туркестані при повній байдужности своїх українсько - американських сестер-феміністок. А відомо, що посилки помочи до Советського Союза цілими місяцями були можливі та інші народи з тої можливости користали. Згадуючи імя української соціялістки та феміністки гром. Старосольської, до речі людини високої культури, я хотів тільки вказати один приклад, бо таких прикладів десятки а то й сотні, а ніде правди діти гуманітарна праця то якось таки найближча жіноцтву та його психіці.

Важнішими організаціями українсько - американських жінок за океаном це Союз Українок в Злучених Державах та Каадi, самостійний Золотий Хрест, Золотий Хрест при ОДВУ, жіночі відділи при У. Н. Союзі та самостійні жіночі організації соціялістично-радикального напрямку.

Жіноча преса за океаном мала нормально кількамісячне животіння, дарма, що місце на добрий український магазин для жінок є ще таки й нині. Жіночу пресу репрезентує головно тижнева Жіноча Сторінка при „Свободі", ведена гром. Клявдією Олесницькою, але й та не є імпрезою якоїсь окремої жіночої організації. Сцентралізування розпорошених жіночих організацій в Злучених Державах це найважніша вимога нинішних днів, важких у своїх наслідках під адресою українсько-американського жіноцтва.

— о —

Оце короткий начерк духового життя українського народу впродовж останних 25 літ, зазначених двома світовими війнами. Український нарід жив у тім періоді у невимовно трудних обставинах, ледви чи гірші знає його історія з татарським лихоліттям включно. Тому характер українського духового життя мав все радше оборонний, рідше офензивний характер. Весь час стояв український дух на чатах, хоч відпирати напади, що загрожували його фізичному та самостійному духовому істнуванню. Чи оборонив він свою фізичну субстанцію та духову самостійність — годі нині нам сказати, коли по давних окупантах нова окупація залила Україну та український нарід як мав так і дальше має замкнені уста. Коли мова про Західну Україну, про Закарпаття, як духове обличча нам краще відомо, то можемо сказати, що український дух вийшов із того двацятьпятьліття сильнішим, більше загартованим та не здав позицій. Він жде на спосібність чинно станути до боротьби за ідеал Хмельницького, Мазепи, Шевченка, Франка за ідеал тих десяток, а то й соток тисяч, що клали й ще нині кладуть голови за Вільну Українську Батьківщину.

(Кінець).

ЙОГО ТЯГНЕ МОРЕ. — Джордж Вашингтон Дон, корабельний машиніст, має вже 73 роки життя, але не може жити без моря. Тому він і зголосився в нюйорській дивізії моряків знову на службу.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

Зачато кампанію у допомогу А. Ч. Хрестови.

„Америкен Ред Крос Вор Фонд" подає у своїм звідомленню, що Філія А. Ч. Х. цього міста вже одержала $53, як початкову збірку на Червоний Хрест, яку переслав о. Володимир Лотович від української греко-кат. парохії св. Петра і Павла. „Властива збірка ще не зачалась", пише о. Лотович до Філії, „але деякі парохіяни не хотіли ждати, аж кампанія зачнеться і вже тепер зложили свої жертви, а я їх пересилаю, бо думаю, що такі жертводавці, що так цю справу розуміють, заслуговують на справжнє признання".

Українці в Джерзі Сити, пише Філія, згідно з інформаціями, одержаними від о. Лотовича, це здебільша тяжко працюючі, бідні люди, але проте завжди ревно піддержують кожну збіркову акцію, призначену на Червоний Хрест. Українські жінки, під проводом пані Вилйем Ваґнер і Марії Трусевич, пише далі Філія, по тяжкій денній праці ідуть до робітень Червоного Хреста і там помагають в виробі бандажів чи в шиттю та ґачкованю. Більшість з них, як подає о. Лотович, має синів в американській армії чи маринарці. Також, заповів о. Лотович, в березні вібдудеться концерт в память Тараса Шевченка, найбільшого українського поета, а дохід з нього піде на А. Ч. Хрест, що буде переданий через Філію в Джерзі Єиті.

— о —

КЛІВЛЕНД, О.

На А. Ч. Хрест, ЮСО і наших вояків.

Минулого літа відділи У. Н. Союзу з Клівленд, а також з Акрон, Огайо, влаштували спільний пікнік, з якого було чистого приходу $291.84. Треба зазначити, що заклик у цій справі дав головний радний У. Н. Союзу п. Шмаґала, що теж доложив багато труду, щоб все добре випало. Він скликав теж у січні збори всіх відділів, на які прибули теж представники з Акрон, а між ними панна Зепко, головна радна У. Н. Союзу. На тих зборах відділи ухвалили розділити прихід у такий спосіб: А. Ч. Хрест $100, ЮСО $25, а по $25 для американських вояків українського походження через укр. греко-кат. парохію св. Петра і Павла і укр. православну парохію св. Володимира. Теж таку саму суму призначено для вояків через відділи У. Н. Союзу в Акрон. Крім того призначено $65 на закупно 10 примірників „Історії України" М. Грушевського і 10 примірників книжки проф. Ю. Вернадського „Богдан-гетьман Уркаїни", що видані У. Н. Союзом. Ті книжки мають бути вислані до американських професорів чи інших визначних людей, що бажалиб їх мати для свгоо вжитку чи вжитку в університетах.

М. Сав.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БРИДЖПОРТ, КОНН. — Тов. Українська Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів і членць, що квартальні збори відбудуться в неділю, 7. травня, в гали церковній, 34 Біч ул., точно в годині 2. пополудні. Обовязком кожного члена є прийти на час. Кожний член повинен заплатити свої вкладки на час. Наше Товариство бере участь тої неділі в концерті, з якого дохід призначений на U. S. O. — За уряд: Гр. Монюк, предс.; Л. Бих, кас.; Мих. Гальке- вич, секр.

З МУЗИКИ

Твори Антона Рудницького в американських видавництвах та в радіо.

В музичнім видавництві "DIMIT-EDITION" у Ню Йорку появилися три орхестрові твори Антона Рудницького, а саме "BALLET SUITE" для великої орхестри, "UKRAINIAN SPRING SONGS SUITE" для струнної орхестри та "THREE DANCES" для струнної орхестри.

"UKRAINIAN SPRING SONGS SUITE", твір оснований на наших веснянках, виконаний вперше орхестрою WOR під дирекцією Альфреда Валенштайна у липні м. р., як нас повідомляють, уже набутий до виконання низкою радіо-стацій, м. і. WGN у Шікаго та WQXR і WEVD у Ню Йорку. Усі ці радіо-стації, а також WOR, NBC і CBS закупили також Антона Рудницького „Три танки".

Одночасно видавництво "DIMIT-EDITION" оголошує, що приготовляє видання Рудницького "SYMPHONY No. 2 (ON UKRAINIAN FOLK SONGS), для великої орхестри, яку композитор недавно тільки закінчив.

Зновуж видавництво EDWARD MARKS MUSIC CORPORATION (побіч SCHITMER і FISCHER — найбільше американське музичне видавництво), як нас повідомляють, підписало з п. Антоном Рудницьким умову на видання його 12-ти українських народніх пісень для хору з фортепіяном (шість для мішаного хору, шість для жіночого хору) та одночасно замовило у нього збірник українських нардніх пісень для голосу і фортепіяна у легкому укладі для популярного вжитку. Цей збірник має появитись друком з початком нового сезону, себто в осени.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАГО, ІЛЛ. — Місячні збори Тов. ім. Дм. Вітовського, від. 301, відбудуться в неділю, 7. березня, в год. 1. пополудні, в парохіяльній гали, 1944 В. Ірі вул. Просимо всіх членів прийти на ці збори і вирівнати свої вкладки. — За уряд: Л. Доманчук, предс.; К. Ґавлічинський, кас.; М. Горний, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 241, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться 6. березня, в годині 7. ввечір, в гали церковній при Герис Евеню. Просимо всіх членів прийти, бо є важні спарви до полагодження. — Уряд.

МЕНВІЛ, Р. АЙ. — Квартальні збори Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181, відбудуться в суботу, 6. березня, в годині 4. пополудні, в У. Н. Домі на Компилай Гил. Обовязком є всіх членів прийти на означений час. Довгуючі члени мають сплатити свій дов. — Ю. Ясінчук, предс.; П. Тиняк, кас.

БРУКЛИН, Н. Й. — Тов. ім. Богдана Хмельницького під Покр. Пресв. Тройці, від. 158, повідомляє всіх своїх членів, що квартальні збори відбудуться 6. березня, в 8. год. ввечір, в Укр. Нац. Домі, 21-2186 Ґренд ул. Дуже просимо вас члени прийти, бо є багато важних справ до полагодження. — За уряд: Юліян Павчак, голова; Михайло Баглай, фін. секр.; Михайло Кіт, рек. секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ПАЛМЕРТОН, ПА.

Річні збори від. 369 У. Н. Союзу.

Дня 17. січня відбулись в церковній галі при Делавар евені річні збори 369 відділу У. Н. Союзу, які відкрив предсідник І. Климишин. Збори переводив п. І. Березяк, а секретарював п. Гр. Березяк. В звіті з минулорічної праці предс. І. Климишин заявив, що наш відділ тепер стоїть на першому місці, та що за останній рік знов зріс і виконав якслід свою роботу. Відділ в минулім році виконав теж належито свої громадські завдання супроти Америки. Купував бонди і дістав цертифікат з признанням від департаменту скарбу за те, що поверх 90% членів відділу постійно купують воєнні бонди і т. д. Секретар М. Куба подав у звіті подрібно, в який спосіб відділ зростав у минулому році, так, що маємо 150 старших членів і 50 молодих. Секретар заявив, що тепер тяжко діставати нових членів, бо є воєнний час і молоді хлопці ідуть до війська.

Звіт контрольної комісії здав за цілий рік п. Ілько Березяк. По звітах і дискусії уступаючому урядови ухвалено одноголосно вотум довіря і вибрано його в цілости на черговий рік. По виборі уряду звернувся наш касієр, п. Новацький, до членів, щоби зложити жертву на Каледж в Стемфорд, Конн. Секретар М. Куба ту справу попер. Зложили жертву по $2: Ст. Новацький, І. Климишин, Ст. Дмитрик; по $1: М. Турко, М. Куба, Н. Грещишин, І. Березяк, В. Завалій, П. Гусак, А. Паращінец, Ф. Родріґнес; Т. Хай 75 ц.; по 50 ц.: А. Фриник, Д. Мількович, О. Патер, Я. Марунич, І. Кольтонюк, М. Вересюк, І. Сидоряк, Ф. Пероганич, Ф. Олива; по 25 ц.: К. Литвин, Н. Кухта, Паська Сохан. — Разом зібрано $20.

М. Куба.

В БЕЛЬҐІЇ СТРАШНА НУЖДА

НЮ ЙОРК. — Еміль Борґис, бельгійський сержант, що втік до Анґлії, перебуваючи в Ню Йорку, розповідає що Бельґія терпить від голоду далеко гірше ніж це було в часі першої світової війни. Тепер дають одній людині тижнево пів фунта хліба, що є з муки, яку дістають з каштанів, бульби і фасолі.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 24. лютого помер у 59. щоці життя

МИХАЙЛО БОБИК,

член Братства св. О. Николая, від. 104 У. Н. Союзу в Перт Амбой, Н. Дж. Покійний походив із села Малява, в Галичині.

Полишив у смутку жену Марію, діти і внуки. Похорон відбувся 27. лютого з греко-католицької церкви. — В. Й. П.!

М. Зельвак, секр.

Дня 25. лютого помер у 58. році життя

ІВАН БАЛУХ,

член Тов. Зап. Січи, від 155, У. Н. Союзу. Родився в селі Оріхівці, повіт Перемишль. То Товариства вступив у 1911 році.

Оставив у смутку жену Катерину, дві доньки замужні і два сини: Стефана і Михайла; сини є при війську. Похорон відбувся 1. березня. — В. Й. П.!

Мих. Чумер, секр.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ПОШУКУВАННЯ ОСІБ

ПОШУКУЮ свого тата ЮРКА БЕРЕЗОВСЬКОГО зі села Баківці, повіт Бібрка, Західна Україна. Він перебував у Kelliher, Sask., Canada. Хтоб знав про нього, або він самий, хай повідомить мене на цю адресу: 42-3,5

WASYL BEREZOWSKY
834 N. Maplewood Ave., Chicago, Ill.

ТАРЗАН ч. 726. Ще більше небезпек

Тарзан наконець схопив руками льва довкола шиї і могучою своєю силою його задушив.

І в цей спосіб іронія судьби хотіла, щоби Тарзан наразив своє життя для вирятування Лупіна Джеґера, свого скритого ворога.

У той мент, банда моряків спускала на воду своє човно, аби виконати зрадницький плян Джеґера.